

Verpachtingsmethodiek kermis Weert

Gemeente Weert

Rotterdam, 21 augustus 2023

Verpachtingsmethodiek kermis Weert

Vergelijking verpachting kermis in de binnenstad van Weert met andere grote kermissen en beoordeling van de verpachting door de kermisbonden

Opdrachtgever: Gemeente Weert

Rotterdam, 21 augustus 2023

Wilbert Kroesen
Jelmer Schreurs

Project: KRO/NZ1004573rapcon

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	4
1.1	Aanleiding en centrale vraagstelling.....	4
1.2	Taken kermisteam en ontwerp van de kermis	4
1.3	Onderzoekverantwoording, terminologie en leeswijzer	5
2	Beoordeling verpachtingsmethodiek Weert	8
2.1	Voorrang voor lokale ondernemers is wettelijk niet toegestaan	8
2.2	Doelstellingen kermisbeleid gemeente Weert.....	8
2.3	Wijze van vergunning pacht op Weerter kermis.....	12
2.4	Financiële huishouding Weerter kermis	15
3	Conclusies en aanbevelingen.....	21
3.1	Conclusies van de analyses	21
3.2	Aanbevelingen voor de wijziging van de verpachtingsmethodiek.....	22
	Bijlage 1 Kermisbeleid referentiegemeenten	24

1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt de aanleiding voor en de centrale vraagstelling voor dit rapport aan de orde gesteld. Daarna komen twee aspecten van de organisatie van de kermis aan de orde die van belang zijn voor de verpachting van de staanplaatsen. Tot slot wordt de uitvoering van het onderzoek verantwoord.

1.1 Aanleiding en centrale vraagstelling

Jaarlijks organiseert de gemeente Weert een kermis in de binnenstad. Deze kermis is met circa 130 staanplaatsen de op één na grootste kermissen van Nederland. De Tilburgse kermis is de grootste kermis van het land. Naast de grote kermis in de binnenstad van Weert (hierna: de Weerter kermis) worden kleine kermissen gehouden in Altweerderheide, Stramproy, Swartbroek en Tungalroy.

Elk jaar wordt tijdens de *voorverpachting* van de Weerter kermis circa 80 staanplaatsen toegewezen aan exploitanten die eerder op de Weerter kermis hebben gestaan. Na elke kermis vindt er met elke exploitant een evaluatiegesprek plaats. Er wordt gevraagd of men volgend jaar terug wil komen. Afspraken over eventuele verbeterpunten worden vastgelegd. De verpachting van de overige staanplaatsen wordt via een *gesloten inschrijving* afgewikkeld. De uitnodiging daartoe wordt digitaal gepubliceerd.

In de afgelopen jaren zijn in de gemeenteraad vragen gesteld over de verpachtingsmethodiek. Naar aanleiding van deze vragen heeft het bestuur van de gemeente opdracht gegeven om de verpachtingsmethodiek door een extern bureau te laten beoordelen. Het kermisteam heeft deze opdracht aan Ecorys verstrekt. Het gaat daarbij om de vraag of dit nog de juiste methodiek is en of deze (op onderdelen) kan worden verbeterd.

1.2 Taken kermisteam en ontwerp van de kermis

In deze paragraaf komen twee aspecten van de organisatie van de kermis aan de orde die van belang zijn voor de verpachting van de staanplaatsen.

Taken van het kermisteam

Het kermisteam bestaat uit een projectleider, een kermiscoördinator, een assistent-kermiscoördinator, een evenementenvorbereider en een veiligheidsadviseur. De verpachting wordt uitgevoerd door de kermiscoördinator en de assistent-kermiscoördinator. Het team zorgt voor het ontwerp van de indeling van de kermis op de pleinen en stelt (indien dit noodzakelijk wordt geacht) een voorstel op voor de aanpassing van de maximum ticketprijzen. Het kermisteam heeft daarnaast onder andere de volgende taken: de promotie van de kermis (kermiskrant, sociale media, nieuwsberichten etc.); het treffen van veiligheidsmaatregelen en het aansturen van facilitaire zaken (zoals het schoonmaken van de kermispleinen). De kermiscoördinator controleert de naleving van de pachtvoorwaarden. Behalve de gemeentelijke handhavers zijn er handhavers van andere controlerende instanties (NVWA, Arbeidsinspectie etc.).

Ontwerp voor de opstelling van de kermis

De kermis in de binnenstad is verdeeld over zeven pleinen: het Bassin, het Kasteelplein (en omgeving), de Markt, de Nieuwe Markt, de Langpoort, het Stationsplein en de Dries.

De kermiscoördinator zorgt er voor dat elk plein min of meer een op zichzelf staande kermis is (dit wordt de 'balans per plein' genoemd) en dat er niet twee dezelfde attracties naast elkaar mogen staan (dit wordt 'concurrentieverhoudingen' genoemd). In Tilburg geldt een variant van deze criteria, namelijk dat per attractiecategorie door kermiscoördinator en kermisexploitanten samen per plein een maximaal aantal attracties van een specifiek attractietype (bijvoorbeeld autoscooters) wordt bepaald, zodat het feitelijke aantal te plaatsen attracties niet méér maar wel minder mag worden. Deze variant biedt meer ruimte biedt voor overwegingen met betrekking tot de spreiding van attracties over de pleinen.

De opstelling van de kermis op de pleinen wordt elk jaar hier en daar aangepast om te blijven verrassen. De kermiscoördinator houdt daarvoor in de loop van het jaar handmatig een kaart bij, met geeltjes om de veranderingen bij te houden. Voor bijzondere attracties (zoals een spookhuis) kan het team besluiten om deze op een ander plein te plaatsen dan vorig jaar, om alle pleinen zo verrassend mogelijk te houden. Voor de innovatie houdt de kermiscoördinator bij welke nieuwe attracties verschijnen op kermissen in Nederland en ook wel in België en Duitsland.

De kermisbonden spreken bij meerdere kermissen het ontwerp voor de indeling van de kermis door voordat de inschrijving begint. Met dat overleg heeft men bijvoorbeeld in Tilburg, de grootste kermis van het land, goede ervaringen. In Weert wordt het ontwerp voor de opstelling van de kermis niet vooraf met de kermisbonden doorgesproken, maar blijft het volledig een zaak van het kermisteam.

1.3 Onderzoekverantwoording, terminologie en leeswijzer

Voor deze beoordeling hebben wij de verpachtingsmethodiek in andere gemeenten met een relatief grote kermis onderzocht. Daarvoor werden de eveneens grote kermissen in Best, Oss, Uden (gemeente Maashorst) en Tilburg geselecteerd. Daarnaast hebben aan de beide kermisbonden BOVAK en NKB gevraagd hoe deze denken over de Weertse verpachting. De volgende personen zijn geïnterviewd.

Schema 1.1: Organisatie, functie en naam van geïnterviewde personen

Organisatie	Functie	Naam
Gemeente Weert	Interne opdrachtgever	Jurjen Feld
Gemeente Weert	Kermiscoördinator	Marja van Pol
Gemeente Weert	Assistent-kermiscoördinator	Steffi Bongers
BOVAK ¹	Voorzitter	Atze Lubach
NKB ²	Bestuurslid	Colin Buwalda
Gemeente Tilburg	Kermiscoördinator	Jet van Baast

Bron: Ecorys

¹ Nationale Bond van Kermisbedrijfshouders

² Nederlandse Kermisbond

De gemeente Tilburg wordt in de kermisbranche gezien als de gemeente die het kermisbeleid het beste heeft uitgewerkt en voortdurend aanpast vanwege voortschrijdend inzicht. Het kermisbeleid van deze gemeente functioneert vaak als voorbeeld voor de beoordeling van het kermisbeleid in andere gemeenten. Daarom wordt in dit rapport specifiek ingegaan op de werkwijze in deze referentiegemeente. Verder hebben wij contact gehad met drie andere referentiegemeenten met relatief grote kermissen - namelijk: Best, Maashorst (Uden) en Oss - over aspecten van de verpachting die niet uit direct beschikbare openbare bronnen duidelijk werden (zie: bijlage 1).

Verpachtingsmethodieken voor kermissen

Alle gemeenten met één of meer kermissen, dus ook de referentiegemeenten, hebben in de loop van de jaren voor de kermis een eigen verpachtingsmethodiek ontwikkeld. Deze methodieken vertonen onderling grote overeenkomsten maar kennen ook verschil. Sommige gemeenten spreken niet over verpachting maar over verhuring. Dit komt op vrijwel hetzelfde neer. Hieronder worden de gangbare methodieken besproken. De verpachting is nodig omdat er over het algemeen meer geïnteresseerden zijn voor een standplaats op de kermis dan dat er staanplaatsen zijn te vergunnen. Bij de Tilburgse kermis is het bijvoorbeeld niet ongevoerd dat er zo'n 800 inschrijvingen zijn voor ongeveer 200 attracties. De verpachter is de gemeente of een partij die door de gemeente is aangewezen om de kermis te organiseren.

Bij de traditionele *openbare verpachting* moeten de biedingen voor het pachtbedrag in een gesloten envelop worden ingeleverd op een van tevoren bekend gemaakte plaats en voor een bepaalde datum. Na sluiting van de termijn worden de biedingen in het openbaar voorgelezen. Het openbaar voorlezen bepaalt het openbaar karakter van de procedure. Degene die in zijn attractiecategorie het hoogste bod doet voor het pachtbedrag voor een standplaats krijgt deze standplaats toegewezen, mits er geen notoir slecht levensgedrag van de exploitant bekend is. De keuze kan tevens worden gemaakt met het oog op het ontwerp voor de opstelling van de kermis en de beschikbare ruimte op het kermisterrein.

Bij een *gesloten verpachting* moeten biedingen ook voor een vastgestelde datum worden ingediend. De verpachter doet een keuze uit biedingen voor de pacht van de staanplaatsen op basis van criteria. Deze criteria kunnen wel of niet openbaar zijn gemaakt. Naast het pachtbedrag kunnen namelijk criteria m.b.t. bijvoorbeeld de aard van de inrichting en de kwaliteit en de wijze van bedrijfsuitvoering mede de keuze bepalen. De gesloten verpachting wordt uitgevoerd volgens het burgerlijk recht. Er is sprake van onderhandse overeenkomsten: de pacht wordt door partijen onderling geregeld, zonder notariële tussenkomst. Het onderhandse karakter maakt het mogelijk om recht te doen aan goede ervaringen van de gemeente met bepaalde exploitanten bij eerder gehouden kermissen.

Bij zowel openbare als gesloten verpachting kan het zo zijn dat een exploitant op twee manieren kan inschrijven: door een bod doen voor een standplaats zonder en met concurrentie. Verpachten *met concurrentie* betekent in de praktijk een hogere pacht voor de gemeente, maar dit kan leiden tot duurdere ticketprijzen en mogelijk een kwalitatief mindere kermis. Meerdere gemeenten hebben een *fasering* aangebracht tussen voorverpachting en inschrijving.

Hoewel de gemeenten bij een openbare verpachting veelal meer pacht plegen te innen dan bij een gesloten verpachting, verpachten steeds meer gemeenten gesloten en steeds minder gemeenten openbaar. De BOVAK is lang voor openbare verpachting geweest, maar erkent nu de nadelen van deze methodiek: een betere kwaliteit van de kermis en daarmee ook een beter imago. Omdat er bij een gesloten verpachting meer contact bestaat tussen gemeenten en exploitanten denken de exploitanten bij deze verpachtingsmethodiek actief mee. Daar komt meerwaarde voor de kermis uit voort.

De pachtopbrengsten van kermissen zijn de afgelopen 10 tot 15 jaar in de meeste gemeenten gedaald. Het financieel risico op de exploitatie is daardoor toegenomen. Iets minder dan de helft van de 70 grootste kermissen wordt door gemeenten zelf georganiseerd en iets meer dan de helft is uitbesteed. Dit is overigens niet het geval in onze referentiegemeenten, hoewel de gemeente Oss dit recent wel heeft overwogen. In de gemeenten die de kermis niet meer zelf organiseren, is deze *uitbesteding* vergund aan een daartoe gespecialiseerde onderneming; aan (een groep van) kermisexploitanten of aan een lokale stichting of comité waarin meerdere stakeholders zitting hebben, waaronder mogelijk de lokale horeca, evenementenorganisatoren, culturele instellingen (de kermis is immaterieel erfgoed) en de gemeente. Deze partij krijgt gedurende een overeen te komen periode het exclusieve recht om de kermis te organiseren. Hoewel de gemeenten contractueel voorwaarden oplegt aan de organisaties die de kermis organiseert blijkt in de praktijk dat de kwaliteit van de kermis bij uitbesteding minder goed onder controle blijft dan bij een verpachting door de gemeente zelf.

Principe van de verpachtingsmethodiek van de Weerter kermis

De verpachtingsmethodiek voor de Weerter kermis is in 2010 vastgesteld door Burgemeester & Wethouders. Deze verpachtingsmethodiek is destijds ingevoerd op advies van de VNG. Voor deze kermis geldt een gesloten verpachting, onderhands, zonder concurrentie en met twee fases. Destijds is hiervoor gekozen om de doelstellingen van de gemeente met de kermis (zie: paragraaf 2.1) te bewaken.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 worden de doelstellingen van de gemeente met de kermis toegelicht; wordt de verpachtingsmethodiek beoordeeld en wordt nagegaan wat de relatie is tussen de verpachtingsmethodiek en de financiële exploitatie van de kermis. In hoofdstuk 3 komt Ecorys tot een advies voor de verbetering van de verpachtingsmethodiek van de Weerter kermis.

2 Beoordeling verpachtingsmethodiek Weert

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de doelstellingen die de gemeente nastreeft met de Weerter kermis, omdat de doelstellingen consequenties voor de verpachting hebben. In paragraaf 2.3 wordt de huidige verpachtingsmethodiek van de Weerter kermis onder de loep genomen. In paragraaf 2.4 wordt nagegaan wat de relatie is tussen de verpachtingsmethodiek en de financiële exploitatie van de kermis.

2.1 Voorrang voor lokale ondernemers is wettelijk niet toegestaan

Wettelijk mag een gemeente bij de verpachting van de staanplaatsen geen voorrang verlenen aan in de gemeente gevestigde kermisexploitanten. Dat zou in strijd zijn met overheidsbeleid, onder andere met het verbod op discriminatie van artikel 15 lid 3 van de Europese Dienstenrichtlijn.

2.2 Doelstellingen kermisbeleid gemeente Weert

Bij de invoering van de huidige verpachtingsmethodiek in 2010 heeft de gemeente zes doelstellingen voor de kermis in de binnenstad geformuleerd (tabel 2.1). Deze criteria worden toegelicht.

1. Samenstelling kermis: zo veel mogelijk variatie en diversiteit op elk plein van de kermis; om dit te bewerkstelligen worden de volgende zes criteria gehanteerd bij de verpachting van de staanplaatsen.

Tabel 2.1. Criteria voor selectie exploitanten voor de Weerter kermis

Criteria	Toelichting
Stabiliteit	Door staanplaatsen te gunnen aan exploitanten die eerder op de kermis hebben gestaan krijgt de kermis een robuuste basis
Reputatie	Exploitanten waarvan bekend is dat ze wanbetalers zijn of exploitanten die in het verleden niet zijn komen opdagen voor de kermis (no show) worden uitgesloten voor een volgende kermis
Uitstraling attractie	Het uiterlijk aanzien van de attractie: zit deze goed in de verf, is de verlichting in orde? Exploitanten moeten een recente foto insturen van hun attractie. Hier wordt op gecontroleerd en opgetreden tijdens de kermis.
Klantvriendelijkheid	De dagelijkse bedrijfsvoering wat betreft klantvriendelijkheid. Voorbeelden zijn de houding van het personeel en het beheersen van de Nederlandse taal.
Innovatie en variatie	Bij de verpachting wordt er mede geselecteerd op basis van nieuwe op de kermissen verschenen attracties en met het oog op variatie
Marktconforme pacht	Pacht standplaats wordt op basis van bod van de kermisexploitant vastgesteld

Bron: Kermisteam Weert, bewerking Ecorys

2. Familiekermis: de tweede doelstelling van de gemeente met de kermis is dat deze zich dient te profileren als familiekermis; het kermisteam zorgt er bij het ontwerp van de opstelling en inrichting van de kermis dat alle zeven pleinen in principe een volwaardige kermis vormen en voor de hele familie aantrekkelijk zijn.

3. Dichtbij Duitsland en België: dit moet niet alleen zichtbaar zijn in de herkomst van de bezoekers (10-15% van de bezoekers van de kermis woont in de Belgische grensstreek of in Duitsland³) maar ook in de indeling en opstelling van de kermis. In de praktijk blijkt dat niet op deze doelstelling kan worden gestuurd.

4. Hoge waardering: Weert streeft naar een hoge waardering van de kermis in vergelijking met andere (grote) kermissen; de waardering van de bezoekers is het laatst in 2016 gemeten (rapportcijfer: 8,3); aan Hogeschool Zuyd is opdracht gegeven om volgend jaar opnieuw te meten.⁴

5. Pacht: van een marktconforme pacht per standplaats is sprake omdat het pachtbedrag wordt bepaald op basis van een bod van de inschrijvers, of in principe voortkomt uit het pachtbedrag dat eerder door de exploitant is betaald voor een standplaats op de Weerter kermis.

6. Betaalbare tickets: omdat de gemeente de kermis betaalbaar wil houden voor een breed publiek worden door het College maximum ticketprijzen vastgesteld (tabel 2.2); de ticketprijzen in Weert blijven mede betaalbaar omdat de kosten voor elektriciteit en water niet worden doorberekend naar de exploitanten. Hieronder toetsen wij of de maxima op de Weerter kermis al dan niet lager zijn dan die van referentiekermissen. Het betreft hier maximumprijzen. De exploitanten hebben de verplichting om niet meer dan deze maximale ticketprijzen te vragen. De kermiscoördinator ziet op de naleving toe.

Tabel 2.2 Maximale ticketprijzen per attractiecategorie voor de Weerter kermis in 2018-2021 en vanaf 2022

	Maximale ticketprijs 2018 - 2021	Maximale ticketprijs vanaf 2022	Procentuele toename maximale ticketprijs
Buitengewoon grootvermaak (groter dan grootvermaak)	€ 4,50	€ 5,00	11%
Grootvermaak zoals autoscooter, reuzenrad, hoge zweefmolen, break dance of booster	€ 2,50	€ 2,80	12%
Familievermaak zoals dombomolen, rupsbaan en polyp	€ 1,80	€ 2,00	11%
Kindervermaak zoals draaimolen, buggy en mini-cars	€ 1,50	€ 1,80	20%

Bron: gemeente Weert (2023)

Ten aanzien van het maximum voor buitengewoon vermaak (€ 5,00) is van belang dat in de praktijk voor de attracties van deze categorie € 3,50 per ticket wordt gevraagd. Er wordt een uitzondering gemaakt voor één of enkele attracties met zeer hoge investeringskosten.

De mate van toename van de maximum ticketprijzen per categorie die in 2022 werd doorgevoerd liep uiteen tussen 11% en 20%. Gewogen naar het aantal attracties per categorie kwam dit neer op gemiddeld 12,4% prijsstijging. Dit was meer dan de ontwikkeling van de consumentenprijsindex in het jaar 2022 (circa 10%). Deze vergelijking is overigens methodisch niet geheel juist omdat de maxima over de periode 2018-2021 in het jaar 2017 waren vastgesteld en daarom ook rekening moet worden gehouden met de inflatie in de jaren 2018, 2019 en 2020.

³ Dynamic Concepts: "Kermismonitor 2016 – belevingsonderzoek" (2016), pagina 15

⁴ Dynamic Concepts: "Kermismonitor 2016 – belevingsonderzoek" (2016), pagina 18-19. Op internet is deze kermis met gemiddeld met 8,4 beoordeeld, maar het gaat om zeer weinig reviews. Bij sommige reviews werden opmerkingen geplaatst die er op neerkomen dat het om een grote, gezellige en leuke kermis gaat met prettige ticketprijzen.

Beleid voor attractiecategorieën zonder maximale ticketprijzen

Voor de overige attractiecategorieën automaten spelen (zoals grijpkranen en jackpot), oefeningsspelen (zoals bussen, lijntrekken en schieten) en consumptiezaken (zoals oliebollen, snacks, snoep en suikerspin/popcorn) stelt de gemeente geen maximale ticketprijzen vast. Wel moeten potentiële exploitanten van deze categorieën op het inschrijfformulier aangegeven welke prijzen zij gaan hanteren. De kermiscoördinator overlegt met de exploitanten over aanpassingen van de prijslijst, om ook deze prijzen zo betaalbaar mogelijk te houden. De prijzen die uit dit overleg volgen worden op de kermis door de kermiscoördinator gecontroleerd. Indien de exploitant zich niet aan de prijsafspraken houdt, wordt dat door het team geagendeerd voor het evaluatiegesprek.

Maximale ticketprijzen in Weert en in de referentiegemeenten

In de referentiegemeente Tilburg wordt niet met maximale ticketprijzen gewerkt⁵ maar wel in de andere referentiegemeenten Best, Oss en Maashorst (Uden).

Tabel 2.3 (Maximale) ticketprijzen per attractiecategorie in Weert en in referentiegemeenten (2022)

	Maximale ticketprijs Weert	Gemiddelde ticketprijs Tilburg	Maximale ticketprijs Oss	Maximale ticketprijs Uden	Maximale ticketprijs Best
Buitengewoon grootvermaak	€ 5,00	€ 6,75	€ 3,00	€ 3,00-4,00	€ 4,00
Grootvermaak	€ 2,80	> € 5,00	€ 3,00	€ 3,00-4,00	€ 3,00
Familievermaak	€ 2,00	ca. € 3,00	€ 2,50	€ 2,50-3,00	€ 2,00
Kindervermaak	€ 1,80	ca. € 1,50	€ 2,00	€ 2,00-3,00	€ 1,50

Bron: diverse gemeenten (2023), bewerking Ecorys

De prijzen in Oss zijn voor dit jaar (2023) fors verhoogd, tot maximaal € 10,00 voor buitengewoon grootvermaak, maximaal € 5,00 voor groot-, familie- en kindervermaak. Voor oefeningsspelen geldt een plafond van maximaal € 9,00 of een verplichte prijs van € 5,00. In Uden wordt een bereik aangegeven voor de ticketprijzen, geen maximum. Dat maakt het mogelijk om eventueel binnen de attractiecategorieën te variëren met het maximum, in overleg met de individuele exploitanten. Ook in Uden worden de ticketprijzen voor dit jaar (2023) verhoogd. Vanwege de effecten op de kermisexploitatie van corona en de verhoging van de energieprijzen heeft de gemeente Maashorst de maximum ticketprijzen laten stijgen.

In alle referentiegemeenten worden de prijzen voor automaten spelen, oefeningsspelen en consumptiezaken, net zo als in Weert, betaalbaar gehouden voor een breed publiek met gerichte afspraken tussen gemeente en individuele exploitanten en dus niet met het verplichten van maxima voor de ticketprijzen.

⁵ Voor de nostalgische kermis die dit jaar wordt gehouden op delen van de Besterdring en het Besterdplein wordt een uitzondering gemaakt, namelijk een maximale ritprijs van € 1,50

Tabel 2.4 Prijsverschil kermissen Weert en referentiegemeenten (2022)

	Maximale ticketprijs Weert	Gemiddeld referentiegemeenten	Vershil referentiegemeenten en Weert
Buitengewoon grootvermaak	€ 5,00	€ 4,43	+ 11%
Grootvermaak	€ 2,80	€ 3,42	- 34%
Familievermaak	€ 2,00	€ 2,56	- 28%
Kindervermaak	€ 1,80	€ 1,88	- 4%

Bron: diverse gemeenten (2023), Respons (2022), bewerking Ecorys

In tabel 2.4 hebben wij de verhouding tussen de (maximale) ticketprijzen voor de kermissen in 2022 in Weert en in de referentiegemeenten. Het prijsverschil liep sterk uiteen per attractie categorie. Het buitengewoon vermaak is op de Weerter kermis duurder dan op de kermissen van de referentiegemeenten (daarover zo meteen meer), maar voor de drie andere attractie categorieën is de Weerter kermis goedkoper. Gemiddeld genomen over alle categorieën is de Weerter kermis 20-25% goedkoper dan de kermissen in de referentiegemeenten. De gemeente Weert slaagt er daarom in om te voldoen aan de vijfde beleidsdoelstelling, te weten: ticketprijzen die betaalbaar zijn voor een breed publiek.

Het buitengewoon grootvermaak wordt gezien als beeldbepalend en als de publiektrekkers van de kermis. Voor deze attractie categorie kan een hogere maximale ticketprijs gelden (tabel 2.5). Gemiddeld genomen kwam de prijs voor buitengewoon grootvermaak op de Weerter kermis ruim onder die van Tilburg uit, maar ruim boven die van Best, Uden en Oss. Gemiddeld genomen lijkt het buitengewoon grootvermaak op de Weerter kermis enkele procenten duurder dan in de referentiegemeenten. Hierbij moet worden opgemerkt dat op de laatste kermis de meeste buitengewoon vermaak attracties € 3,00 - € 3,50 hebben gevraagd en dat de maximale ticketprijs voor deze attractie categorie slechts door één attractie werd toegepast.

Over het laten vieren van maximale ticketprijzen

In Oss heeft Respons onlangs geadviseerd om de maximale ticketprijzen volledig los te laten, met als doel om meer exploitanten van grootvermaak naar Oss te halen en omzet kermisondernemers door het oplopen van de kosten scherper kiezen welke kermissen ze wel en welke niet aandoen. De gemeente Oss heeft van deze motivatie kennis genomen, maar besloten om de huidige verpachtingsmethodiek (gesloten inschrijving) te handhaven.

Kermisbond NKB meent dat relatief lage ticketprijzen horen bij het karakter van de familiekermissen in Weert. Kermisbond BOVAK is daarentegen voorstander van het loslaten van de ticketprijzen: de gemeente Weert stelt ook geen maximale prijzen vaststelt voor bijvoorbeeld de horeca. Om de mensen met een kleine beurs op een andere wijze tegemoet te komen kan het laten vieren van de maximum ticketprijzen volgens de BOVAK goed gecombineerd worden met gereduceerde tarieven tijdens afgesproken tijdstippen, al dan niet voor bepaalde doelgroepen (zoals families of gezinnen).

In de referentiegemeente Tilburg zijn de exploitanten van (buitengewoon) grootvermaak, familievermaak en kindervermaak op dinsdag-, woensdag- en donderdagmiddag tijdens de kermis verplicht om voor gereduceerde tarieven te draaien. Voor de komende kermis wordt de exploitanten in deze categorieën verzocht om een gereduceerd tarief in een percentage aan te geven op het inschrijfformulier. Voor exploitanten van attracties die vallen in de categorieën automaten spelen, oefeningsspeel en consumptie-zaken wordt het nog geen verplichting om in deze drie middagen gereduceerde prijzen aan te bieden. Aan

de exploitanten wordt wel gevraagd hoe zij op de reductiemiddagen willen inspelen, omdat de gemeente er op aanstuurt dat de kortingen op deze middagen voor alle categorieën moet gaan gelden.

Voor de Weerter kermis wordt nu beperkt korting gegund. Er wordt op dit moment weinig gewerkt met tijdvensters met korting (behalve: het eerste half uur gratis) en meer met kortingsbonnen gewerkt. De kortingsbonnen staan in de kermiskrant die huis-aan-huis wordt verspreid. Indien de gemeente Weert besluit tot het sterk laten vieren van de maximum ticketprijzen zijn aanvullende afspraken met de exploitanten over de kortingen nodig. De kermisbonden kunnen daarover overleggen met de kermiscoördinator. De kortingen die overeengekomen worden kunnen als verplichting in de pachtovereenkomsten worden opgenomen.

2.3 Wijze van vergunning pacht op Weerter kermis

Zoals eerder gesteld is de verpachtingsmethodiek voor de Weerter kermis in 2010 vastgesteld door het College van Burgemeester & Wethouders. Voor deze kermis geldt een gesloten onderhandse verpachting zonder concurrentie. De gemeente stelt hierbij als eigenaar van de grond voor de duur van de kermis een standplaats ter beschikking. Over de jaren is het totaal aantal staanplaatsen vrij constant gebleven. De staanplaatsen worden ingevuld door ongeveer 100 ondernemingen: sommige exploitanten pachten meerdere staanplaatsen. Het vergunnen vindt plaats in twee fases: de voorverpachting en de gesloten inschrijving.

Fase 1: Voorverpachting uit de exploitanten van de afgelopen kermis

Elk jaar wordt het grootste deel van de staanplaatsen vergund uit een voorverpachting aan exploitanten die eerder in Weert op de kermis hebben gestaan. Het gaat elk jaar om circa 100 staanplaatsen van ongeveer 80 exploitanten, dat wil zeggen om 75-80% van de staanplaatsen. Na elke kermis wordt er aan de exploitanten gevraagd of men volgend jaar terug wil komen. Als dat het geval is vindt er een evaluatiegesprek plaats. Om de kwaliteit van de kermis te handhaven worden de exploitanten beoordeeld op de criteria van tabel 2.1. Sommige exploitanten houden zich tijdens de kermis niet aan afgesproken voorwaarden. Als men terug wil komen, is dit een gespreksonderwerp. De exploitanten die kwalificeren voor de kermis van volgend jaar worden door de kermiscoördinator uitgenodigd om zich vanaf een bepaalde datum in te schrijven.

Stabiliteit van de kermiskwaliteit; belang van grootvermaak

Het relatief grote aandeel van de staanplaatsen dat zo worden vergund zorgt voor een stabiele basis onder de kermis. Mede door de investeringen en inzet van deze exploitanten is de kermis zo groot en bij de bezoekers geliefd geworden. Met name voor het grootvermaak geldt dat de zekerheid van de plaatsing op de Weerter kermis ertoe bijdraagt dat de ondernemers de grote investeringen kunnen blijven veroorloven die nodig zijn voor de attracties. De investering in een nieuwe grote attractie kan tot ver boven € 1.500.000 oplopen. De grote attracties zijn beeldbepalend voor de pleinen van de kermis. Dit is waarom bijvoorbeeld de gemeente Tilburg vóór de verpachting bekend maakt dat één standplaats op de vier kermispleinen is vergund in de attractiecategorie grootvermaak. De exploitanten van het grootvermaak betalen meestal een veel lagere pacht dan andere exploitanten, omdat ze als beeldbepaler en bezoekerstrekker zo belangrijk zijn voor het functioneren van de kermis.

Kwalificatie en diskwalificatie

Mocht de kermiscoördinator van mening zijn dat een exploitant niet aan de criteria voor verpachting voldoet, dan worden de exploitanten uitgesloten van deelname in volgende jaren. De kermiscoördinator legt niet schriftelijk vast waarom exploitanten diskwalificeren. De motivering voor de diskwalificatie wordt alleen mondeling door de kermiscoördinator gecommuniceerd indien een afgewezen geïnteresseerde daar naar vraagt. In andere gemeenten wordt de motivering van de diskwalificatie wel schriftelijk vastgelegd, in verband met mogelijke bezwaarprocedures. In Weert kan daarom bijvoorbeeld niet worden voldaan aan de criteria van artikel 15 lid 3 van de Dienstenrichtlijn, mocht een afgewezen exploitant op basis van deze richtlijn claimen dat de gemeente ten onrechte door de diskwalificatie een vestigingsbeperking heeft opgelegd.

De beide kermisbonden zijn van mening dat de voorverpachting uit de groep bestaande exploitanten belangrijk is voor de kwaliteit van de kermis. Het doel van de voorverpachting is volgens de bonden met name om de grote publiekstrekkingen te binden aan de kermis. Het aandeel van deze staanplaatsen ten opzichte van het totaal aantal strandplaatsen op de Weerter kermis (60-65%) is min of meer gebruikelijk.

Andere gemeenten hebben geen voorverpachting of hebben de voorverpachting geschrapt. Het laatste geldt bijvoorbeeld voor de voorverpachting in Tilburg die (net als nu in Weert) alleen gericht was op exploitanten die nog niet eerder op de kermis hadden gestaan. De voorverpachting werd daar niet eerlijk gevonden. Nu worden alle staanplaatsen op de Tilburgse kermis op basis van inschrijving vergund, op een paar staanplaatsen voor (buitengewoon) grootvermaak na.

De kermisbond BOVAK is voorstander van pachtovereenkomsten met trouwe en goede exploitanten voor meerdere jaren achtereen. Dit levert meer zekerheid op bij zowel de gemeente als de ondernemers. De termijn is nader te beschouwen. Hoe langer de termijn van de overeenkomst (2 jaar⁶, 3 jaar⁷ of 5 jaar⁸) hoe meer er kan veranderen in de interne bedrijfsvoering van het kermisbedrijf en hoe meer onzekerheid er kan ontstaan over de kwaliteit van het betreffende bedrijf op de Weerter kermis. De kermiscoördinator is geen voorstander van meerjarige verpachten omdat de ondernemer dan niet elk jaar op kwaliteit zouden kunnen worden aangesproken. Terwijl meerjarige verpachting tot werkbesparing leidt. Bijvoorbeeld in het geval van exploitanten die al een aantal jaren één of meer staanplaatsen innemen op de kermis.

Fase 2: Verpachting van overige staanplaatsen op basis van inschrijving

De overige staanplaatsen op de kermis (circa 30 op in totaal 130 staanplaatsen, of 20-25%) worden elk jaar vergund aan exploitanten die niet op de Weerter kermis hebben gestaan.

Uitnodiging tot inschrijving

De uitnodiging om zich te melden wordt door de gemeente gepubliceerd op de website die daarvoor in gebruik zijn (zoals de Kermis Carroussel) en op het facebook-kanaal van de Weerter kermis. In de advertenties op de websites staat niet welke exploitanten voor de volgende kermis volgen uit de exploitanten van de vorige kermis. Dat kan interessante reacties opleveren om de kermis te verbeteren.

Inschrijfformulier

De geïnteresseerden moeten een formulier invullen en bij de kermiscoördinator indienen. Het inschrijfformulier omvat vragen over naam en adres van de exploitant, over de attractie en over het

⁶ In de referentiegemeente Tilburg 2 jaar voor consumptiezaken.

⁷ In de referentiegemeente Maashorst (Uden) is 1 of 3 jaar mogelijk.

⁸ In Uden krijgen exploitanten die zitting nemen in de communicatie- en promotiecommissie van de kermis een vergunning voor 5 jaar.

woonverblijf tijdens de kermis. Bijlages moeten worden bijgevoegd, bijvoorbeeld recente foto's en keuringsbewijzen van de attractie. Voor de attractiecategorieën waarvoor de gemeente geen ticketprijs vaststelt (automatenspellen, oefeningsspellen en consumptie) moet een prijslijst worden bijgevoegd

Ontwerp voor indeling kermis is onbekend bij inschrijvers

De exploitanten kennen op het moment van inschrijven het ontwerp van de kermis niet en weten niet voor welke standplaats ze inschrijven. Men schrijft niet in voor één specifieke plek maar voor een algemene plek op de kermis. Het ontwerp voor de plaatsing van attracties op de pleinen van de kermis is onbekend. Terwijl dit ontwerp mede bepalend is voor de beoordeling of een inschrijver al dan niet kwalificeert.

Een bod voor het pachtbedrag door elke inschrijver

Er wordt op het formulier gevraagd naar een bod voor de pacht. Dit bod komt in de vergunning te staan als de inschrijver kwalificeert. In Weert kan het (net zoals in andere gemeente) voorkomen dat meer exploitanten bij de voorverpachting inschrijven voor één standplaats en dat zij door de gemeente worden uitgenodigd om concurrerend een bod te doen. De gemeente Weert heeft hiervan afgezien, gegeven haar doelstellingen met de kermis: de kermis moet aantrekkelijk blijven en betaalbaar blijven voor een breed publiek. Deze motivatie wordt gedeeld door de kermisbonden.

Beoordeling van de inschrijvingen

De eerste beoordeling van de inschrijvingen gebeurt op de volledigheid van het ingevulde formulier. Vervolgens beoordeelt de kermiscoördinator de inschrijvingen aan de hand van de criteria in tabel 2.1 en twee additionele criteria 'concurrentieverhoudingen' (niet twee dezelfde attracties naast elkaar) en 'balans per plein' (elk plein min of meer een op zichzelf staande kermis). De motivering van deze beoordeling werd tot en met 2022 niet schriftelijk vastgelegd. Vanaf vorig jaar wordt dit wel gedaan. Dat wordt nog niet op een systematische wijze gedaan, bijvoorbeeld met een standaardformulier waarbij alle inschrijvingen gelijk worden beoordeeld aan dezelfde criteria.

Alle geïnteresseerden werden tot en met vorig jaar door de kermiscoördinator telefonisch en worden vanaf vorig jaar ook schriftelijk op de hoogte gesteld van het feit of zij al dan niet kwalificeren. Ook hier geldt dat de kermiscoördinator bij diskwalificatie de motivering van de beoordeling niet zo maar communiceert naar de inschrijvers. Er wordt wel gelegenheid geboden om telefonisch of per mail te vragen naar de motivering. In zo'n geval wordt de motivering telefonisch toegelicht. In andere gemeenten gebeurt dit wel, in verband met mogelijke bezwaarprocedures. Afgezien daarvan, voldoet Weert hier niet aan de criteria van artikel 15 lid 3 van de Dienstenrichtlijn, mocht een afgewezen exploitant op basis van deze richtlijn claimen dat de gemeente ten onrechte door de diskwalificatie een vestigingsbeperking heeft opgelegd.

Toegang tot de markt van startende ondernemingen

De beide kermisbonden geven aan dat de toetreding van startende (jonge) exploitanten bij alle kermissen, ook in Weert, lastig is. De kans op kwalificatie van startende exploitanten is relatief klein, ook in Weert. Bij een openbare verpachting ligt de focus grotendeels op het pachtbedrag. Een gesloten verpachting (zoals in Weert) geeft meer ruimte voor nieuwe exploitanten om tot de markt toe te treden en biedt de mogelijkheid om een lagere pachtbedrag te compenseren met een betere score op innovatie en variatie.

Alternatief: scheiding positie kermiscoördinator en beoordeling inschrijvingen

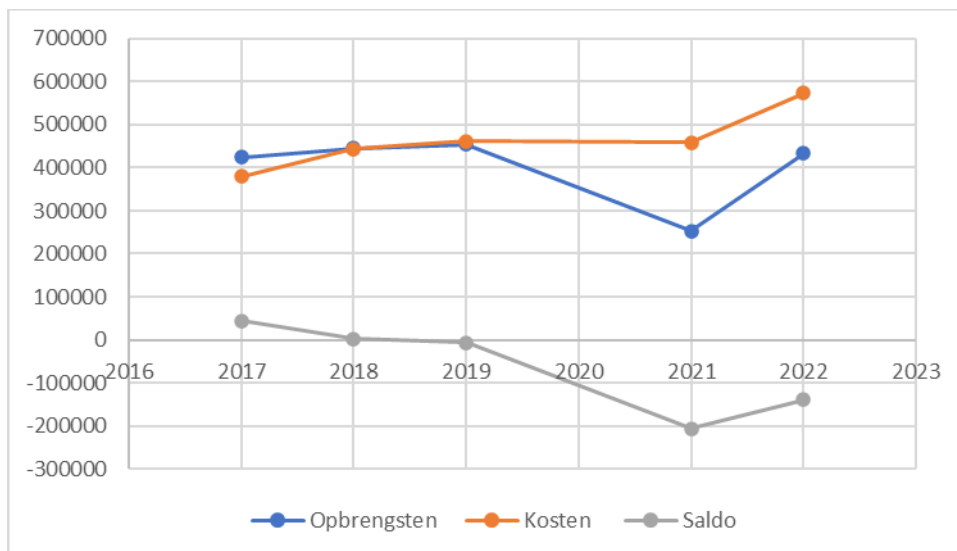
In Tilburg beoordeelt niet de kermiscoördinator maar door een commissie van externen. De leden van de commissie zijn vertrouwd met het ontwerp voor de opstelling van de kermis. Dit ontwerp is eerder met de kermisbonden besproken en is ook bekend voor de inschrijvers. De inschrijvers krijgen een standplaats op

één van de pleinen toegewezen. Voor deze standplaats bieden ze het pacht-bedrag. Elke inschrijver wordt door de commissie uniform beoordeeld met behulp van criteria. Per attractiecategorie is er een set criteria vastgesteld. De commissie registreert haar beoordeling op een formulier. Er worden evenveel attracties geselecteerd dan dat er staanplaatsen zijn. De beide kermis-bonden geven aan dat deze werkwijze goed werkt en als fair en neutraal wordt gezien. Deze werkwijze werkt zo goed dat besloten werd om de voorverpachting te schrappen, een aanzienlijke vereenvoudiging.

2.4 Financiële huishouding Weerter kermis

In deze paragraaf wordt ingegaan op de financiële huishouding van de Weerter kermis. De financiële huishouding is mede afhankelijk van de verpachtingsmethodiek. Eerst wordt de ontwikkeling van het financieel saldo in de laatste jaren bekeken. Daarna wordt ingegaan op de opbrengsten en de kosten van de kermis.

Figuur 2.1 Opbrengsten en kosten Weerter kermis over de jaren 2017 - 2022

Bron: gemeente Weert, bewerking Ecorys

Figuur 2.3 geeft een overzicht van de ontwikkeling van het saldo van opbrengsten en kosten van de Weerter kermis in de laatste jaren. In de loop der jaren nam het batig saldo van de kermis geleidelijk aan af. In 2017 wordt nog een positief saldo van 10% van de opbrengsten gerealiseerd. In 2018 werd het break even point gepasseerd. In 2019 werd voor de eerste keer een (piepklein) tekort genoteerd. In het coronajaar 2020 vond geen kermis plaats. De kermis in aangepaste vorm in 2021 had een fors negatief saldo van circa € 1.575 per standplaats. Het jaar 2021 was gezien de COVID-pandemie echter geen maatgevend jaar. De aanpassing van deze kermiseditie zorgde voor extra veiligheidsmaatregelen en voor lagere pacht opbrengsten. De gemeenteraad heeft destijds vooraf ingestemd met een eenmalige subsidie van € 257.000 om de kermis dat jaar te kunnen houden.

Vorig jaar (2022) werd € 1.075 tekort per standplaats gedraaid. Het tekort per standplaats in Tilburg werd al eerder aanzienlijk: € 575 per standplaats in 2017 en 2018 en € 750 in 2019. Vorig jaar kwam het tekort in Tilburg uit op circa € 1.925 per standplaats, hoger dan in Weert. De gemeente Tilburg heeft besloten om de

jaarlijkse subsidie voor de kermis te verhogen. In twee van de drie andere referentiegemeenten draait de kermis eveneens al enkele jaren verlies. In Best dook de kermis in 2019 in het verlies en in Oss een jaar eerder. In Uden is het saldo van de exploitatie nog positief.

De figuur laat zien dat de opbrengsten in 2022 weer op vrijwel hetzelfde bedrag zijn uitgekomen dan voor corona. De kosten stijgen harder dan de opbrengsten. Dat komt omdat de opbrengsten achterblijven bij de prijsontwikkeling en omdat (binnen de kosten) de beveiligingskosten van de kermis blijven doorstijgen. Voor de toekomstige jaren kan opnieuw een tekort worden verwacht indien er niets veranderd in de organisatie en verpachting van de Weerter kermis.

Opbrengsten: pachten en reclamegelden

De opbrengsten van de kermis bestaan uit de posten staangelden en reclamegelden.

Tabel 2.6: Opbrengsten Weerter kermis in 2017, 2018, 2019 en 2022

	2017	2018	2019	2022
Staangelden	€ 390.574	€ 402.291	€ 414.263	€ 413.266
Reclamegelden	€ 20.015	€ 26.107	€ 21.963	€ 20.409
Opbrengsten kermis	€ 410.589	€ 428.398	€ 436.226	€ 433.675

Bron: gemeente Weert, bewerking Ecorys

De staangelden (= pacht standplaats en vergoeding plaatsing woonvoorziening) maken circa 95% uit van de opbrengsten van de kermis. Dit percentage varieert wat over de jaren. Ongeveer 5% van de opbrengsten komen uit de reclamegelden die de exploitanten van de staanplaatsen betalen. De pacht, de vergoeding voor de plaatsing van de woonvoorziening en de bijdrage reclamegelden worden door de exploitanten betaald.

De pachtbedragen op de Weerter kermis

In tabel 2.5 is het verschil tussen laagste pachtbedrag en hoogste pachtbedrag vorig jaar aangegeven. De prijzen variëren tussen de € 200 en € 18.000. De hoogste pachten worden betaald door de automaten-spelen en de consumptiezaken. Voor verschillende staanplaatsen voor het grootvermaak wordt een symbolisch bedrag aan pacht betaald, vanwege het grote belang als beeldbepaler en publiekstrekker. Het kan goed zijn dat nieuwkomers bij het grootvermaak € 1,00 pacht betalen. Het laatste is ongebruikelijk bij de kermissen in Nederland. Het patroon van de pachtbedragen in Weert (tabel 2.7) is min of meer gelijk aan dat in de referentiegemeenten (bijlage 1). De pachtbedragen in Weert worden door de kermisbonden als reëel gezien.

Tabel 2.7: Verschil laagste en hoogste pachtbedrag voor de Weerter kermis in 2022

	Laagste pachtbedrag	Hoogste pachtbedrag
Automaten- en oefeningsspelen	€ 500	€ 18.000
Consumptiezaken	€ 200	€ 9.500
Vermaak (zie tabel 2.2)	€ 500	€ 9.000

Bron: gemeente Weert 2023

Indien een exploitant een specifieke standplaats prefereert gaat de kermiscoördinator over tot onderhandeling over het pachtbedrag. Voor deze onderhandelingen bestaan geen gemeentelijke richtlijnen; het is een kwestie van vraag en aanbod. In algemene zin vertonen de pachtopbrengsten op de Nederlandse kermissen overigens amper groei. De exploitanten hebben weinig reserves meer. Daarbij spelen stijgende kosten door personeelstekorten, keuringen en eisen vanuit wetgeving, duurzaamheidsmaatregelen en (in veel gemeenten die dit niet geheel of gedeeltelijk voor rekening nemen) de elektriciteitskosten. Dit heeft invloed op het pachtbedrag die voor de staanplaatsen kan worden betaald.

Prijsindexering van de pacht voor de voorverpachting

De pachtbedragen op de Weerter kermis voor de voorverpachting worden elk jaar symbolisch met 2% verhoogd. Dit wordt als de indexering voor prijsinflatie gezien. Mede daardoor kwamen de pachtgelden in 2018 en in 2019 circa 3% hoger uit dan in het jaar daarvoor, terwijl de pachtgelden in 2022 gelijk aan 2019 uitkwamen. In totaal stegen de pachtgelden van 2017 tot en met 2022 met 5,8%. Indien de werkelijke consumentenprijsindex was doorgerekend zouden de pachten van de voorverpachting met in totaal circa 18,3% zijn toegenomen, waarvan 10% in 2022. Vooral in het jaar 2022 hadden deze pachten dus met veel meer dan 2%, namelijk met 10% kunnen worden geïndexeerd. Dit is niet overwogen. Als dit wel was overwogen was waarschijnlijk meegewogen dat de kermis nog moest herstellen van de effecten van de coronajaren. Prijsindexering van de pacht voor de inschrijving is niet aan de orde, omdat alle inschrijvers een bod voor de pacht voor de komende kermis doen.

Bijdrage nutsvoorzieningen

In 2021 heeft de gemeente besloten om aansluitkosten en verbruik van elektriciteit en water niet langer door te belasten naar de exploitanten, om zo betaalbare ticketprijzen te kunnen behouden. Gegeven de snelle stijging van de elektriciteitskosten vanaf eind 2021 betekende dit nogal wat gemiste potentiële opbrengsten. In feite gaat het hier om onbedoelde, indirect verleende subsidie want het niet doorbelasten van de kosten van elektriciteit en water leidt niet tot verhoging van de pachtbedragen.

In Tilburg heeft men er dit jaar voor gekozen om niet de volledige kosten van elektriciteit en water door te berekenen. Voordien werd voor de elektriciteit € 0,23 per kWh doorberekend aan de exploitanten. In het land werd eind 2022 gemiddeld met € 0,28 per kWh gerekend. De gemeente Tilburg gaat de toename tijdelijk voor haar rekening nemen. Met deze tijdelijke korting worden de kermisexploitanten volledig gecompenseerd en vindt er geen onbedoelde, indirect verleende subsidiëring van de ondernemers plaats. Het is daarom een betere regeling dan in Weert. In Weert kunnen de kosten voor water en elektriciteit in principe gewoon worden doorberekend terwijl eventueel proportioneel een tijdelijke korting kan worden gegund ter compensatie van het financieel nadeel van uitzonderlijke prijsstijgingen.

Kosten: het oplopen van met name beveiligingskosten

Eén van de doelstellingen van de gemeente met de kermis is een marktconforme pachtbedrag per standplaats. Vanuit de Europese staatssteunregels geldt dat als een (decentrale) overheid overweegt om steun te geven aan een economische activiteit (zoals een kermis) er geen sprake is van (ongeoorloofde) staatsteun als de steun marktconform wordt verstrekt. In Weert wordt, net als in de referentiegemeenten, aan de conditie van marktconformiteit voldaan door voor nieuwe exploitanten (net zo als in het verleden voor de bestaande exploitanten) uit te gaan van een bod van een exploitant voor het pachtbedrag.

Hier staat tegenover dat de gemeente ten minste kostendekkend moet werken. Dat volgt uit de Wet markt & overheid. In de praktijk van de kermissen in Nederland blijken de kermissen in toenemende mate niet kostendekkend kunnen worden geëxploiteerd door de gemeenten. Dit geldt ook voor de Weerter kermis. In

tabel 2.8 zijn kosten en opbrengsten van deze kermis over de jaren 2017, 2018, 2019 en 2022 bij elkaar geplaatst. In het jaar 2020 werd vanwege corona geen kermis gehouden. In 2021 ging de kermis door in een aangepaste vorm.

Tabel 2.8: Kosten organisatie Weerter kermis 2017 - 2022

	2017	2018	2019	2022
Salarissen	€45.430	€113.981	€98.945	€107.498
Goederen en diensten	€69.297	€62.021	€67.953	€23.499
Facilitair	€12.968	€17.296	€12.101	€-
Onderhoud	€-	€-	€-	€84.438
Communicatie	€45.781	€61.289	€62.563	€56.623
Veiligheid	€57.722	€37.032	€64.472	€143.084
Elektriciteit	€17.792	€18.878	€21.224	€16.520
Elektriciteitsvoorzieningen	€66.601	€60.389	€60.246	€59.818
Water	€2.264	€3.454	€2.108	€3.405
Brandstof	€48.508	€56.930	€49.490	€76.832
Kapitaallasten	€12.626	€12.240	€11.368	€1.694
Overig	€-	€-	€10.467	€-
Totale kosten (werkelijk)	€378.989	€443.509	€460.936	€573.411
Procentuele verandering (y-o-y)	-	17%	4%	24%

Bron: gemeente Weert (2023)

Kosten voor veiligheidsvoorzieningen

Opmerkelijk is de relatief flinke toename van de kosten voor salarissen, veiligheid en brandstof. Dit heeft te vooral maken met de voorzieningen die op en rond de kermis moeten worden verzorgd met betrekking tot veiligheid. De brandstofkosten zijn gerelateerd aan de veiligheidsvoorzieningen. Er verandert zo veel in het gedrag van mensen in de openbare ruimte en in het gedrag van bezoekers aan kermissen dat veiligheidsvoorzieningen onmisbaar zijn. Dat geldt voor vrijwel alle evenementen, waaronder de kermissen. De politie trekt zich terug uit de beveiliging van evenementen omdat de organisatoren in principe zelf voor de beveiliging van het publiek en het evenement verantwoordelijk zijn.

Weert gaf in 2022 circa € 1.100 per standplaats uit aan veiligheidsvoorzieningen, tegenover circa € 600 per standplaats in Tilburg. In Weert werd per standplaats 1,5 tot 2 keer meer uitgegeven aan veiligheidsvoorzieningen voor de kermis dan in Tilburg.⁹ Terwijl het in Weert gaat om een kermis met circa 130 staanplaatsen gedurende 6 dagen en in Tilburg om een kermis met circa 200 staanplaatsen gedurende 10 dagen. In Best werd bijna € 265 per standplaats uitgegeven aan beveiliging en in zowel Oss als Uden circa € 100 per standplaats.

Bij het lage bedrag per standplaats voor de andere kermissen zijn nogal wat kanttekeningen te plaatsen: welke beveiligingskosten worden wel en ten laste gebracht van de kermis door de gemeente? In Best zijn de kosten van personele inzet, camera's, commando-unit en maaltijden ten behoeve van de beveiliging van de kermis ten laste van de exploitatie van de kermis gebracht. In Oss bijvoorbeeld moesten de kermisexploitanten de kosten van twee beveiligers zelf betalen. De inzet van 4 boa's en 3 straatcoaches werden door de gemeente voor rekening genomen, maar zijn niet als kosten voor de kermis behandeld. Dit

⁹ https://www.tilburg.nl/fileadmin/files/ondernemers/Kermis_2023/Tilburgse_Kermis_Evaluatie_2022.pdf

geldt ook voor de kosten voor crowd control voor het parkeren. Verder werden in Oss geen camera's of overige beveiligingsmiddelen ingezet.

Afgezien daarvan zijn de voorzieningen voor veiligheid voor de Weerter kermis wellicht toch aan de ruime kant. De beide kermisbonden hebben de indruk dat dit het geval is. Verder speelt het wel of niet direct ten laste brengen van beveiligingskosten van de gemeente voor de kermis. Eén van beide kermisbonden vraagt zich af of de gemeente de beveiligingskosten voor de kermis op dezelfde wijze aan de kermis toerekent als bijvoorbeeld de beveiligingskosten voor de avondhoreca en voor evenementen in de binnenstad. Het blijft zoeken naar de balans voor de juiste inzet van veiligheidsvoorzieningen voor de Weerter kermis. Zoals gezegd: vanwege de terugtrekkende politie moet de gemeente zelf de veiligheid van grote evenementen zoals de kermis regelen, terwijl de veranderingen in de samenleving vragen om extra aandacht op het gebied van veiligheid van evenementen. Ook de kermisbonden erkennen dit.

Bij wie wordt de rekening voor het financiële tekort neergelegd?

Het verlies vorig jaar op de exploitatie van de kermis kwam neer op circa € 1.075 per standplaats of circa € 2,75 per inwoner voor rekening van de gemeente. In Tilburg kwam dat vorig jaar uit op circa € 1.925 per standplaats of op € 1,75 per inwoner en in Best op circa € 275 per standplaats of op € 0,90 per inwoner in 2022. In Oss werd vrijwel break even gedraaid, maar de gemeente heeft de lasten voor elektriciteit hierin niet meegenomen. Als dat wel was gebeurd was het tekort uitgekomen op circa € 450 per standplaats of op € 0,45 per inwoner. In Uden draait de kermis nog een positief resultaat.

De kermisbonden vragen zich af waar de rekening van het financiële tekort op de exploitatie van de kermis moet worden neergelegd: blijft de gemeente een tekort in de komende jaren voor haar rekening nemen of wordt het tekort in het volgende jaar (gedeeltelijk) doorbelast in de vorm van een verhoging van de pachten voor de staanplaatsen?

Overwegingen voor subsidiëring van de kermis door de gemeente

Vanuit de Wet markt & overheid moet de gemeente de kermis kostendekkend exploiteren. De meeste referentiegemeenten berekenen de kosten via de pacht door naar de exploitanten. De beide kermisbonden voeren hierbij aan dat de gemeente andere stedelijke voorzieningen die gericht zijn op evenementen, vermaak, cultuur en sport subsidieert. Dat zou voor het vermaak van de kermis ook het geval moeten zijn, meent de BOVAK. In ieder geval zouden kosten die volgen uit openbare taken van de gemeente (zoals deels veiligheid) volgens de NKB bij de gemeente moeten blijven liggen. Het (structurele) tekort op de Tilburgse kermis wordt gedekt met een structurele bijdrage. Daarnaast is eind vorig jaar in Tilburg besloten om de jaarlijkse structurele bijdrage van de gemeente met € 150.000 per jaar te verhogen.

Loslaten of laten vieren van de maximale ticketprijzen

Een ander punt van aandacht zijn de voorgeschreven maximale ticketprijzen. Er bestaat een positieve relatie tussen de hoogte van de ticketprijzen en de pacht die betaald kan worden. In Weert liggen de maximale ticketprijzen volgens de kermisbonden relatief laag ten opzichte van wat in andere kermissen gebruikelijk is.¹⁰ Het moet in Weert mogelijk zijn om de maximum ticketprijzen iets hoger vast te zetten. In overleg met de kermisbonden kan dan bepaald worden hoe die verhoging dan gecompenseerd wordt met extra kortingen en in hoeverre de hoogte van de pachtbedragen dan zou kunnen veranderen. Er bestaat hier overigens verschil van inzicht tussen de twee kermisbonden. De NKB meent dat relatief lage

¹⁰ Omdat de gemeente de kosten van water en electriciteit niet doorbelast naar de exploitanten kunnen de ticketprijzen betaalbaar blijven. In andere gemeenten, die ook maximale ticketprijzen vaststellen om de kermis betaalbaar te houden, is het gebruikelijk om de kosten voor water en electriciteit wel door te belasten naar de exploitanten.

ticketprijzen horen bij de familiekermissen in Weert. De BOVAK is voorstander van het laten viere van de maximum ticketprijzen in combinatie met gereduceerde tarieven tijdens afgesproken tijdstippen..

3 Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk worden conclusies getrokken uit de eerdere overwegingen en komt Ecorys tot een advies voor de verbetering van de verpachtingsmethodiek voor de Weerter kermis.

3.1 Conclusies van de analyses

Naar aanleiding van de eerdere analyses komt Ecorys tot de volgende conclusies.

1. *In algemene zin zijn de kermisbonden tevreden met de verpachting van de kermis in Weert*

Ondanks dat de kermisbonden verbeteringen zien van de verpachtingsmethodiek van de Weerter kermis zijn zij in het algemeen goed te spreken over de werkwijze in Weert.

2. *De motivering van de beoordeling van kermisexploitanten voor de kermis in Weert wordt niet door de kermiscoördinator schriftelijk op een systematische wijze vastgelegd*

De kermiscoördinator legt niet schriftelijk op een systematische wijze vast waarom kermisexploitanten worden afgewezen. Daarom kan de motivering voor diskwalificatie van ondernemers niet schriftelijk worden gecommuniceerd naar exploitanten. Door het ontbreken van schriftelijke verslaglegging is het voor de gemeente moeilijk om bij een bezwaarprocedure te onderbouwen waarom een kermisexploitant is afgewezen. In Weert kan daarom bijvoorbeeld niet worden voldaan aan de criteria van artikel 15 lid 3 van de Dienstenrichtlijn, mocht een afgewezen exploitant op basis van deze richtlijn claimen dat de gemeente ten onrechte door de diskwalificatie een vestigingsbeperking heeft opgelegd. Verder geldt dat in het geval dat de kermiscoördinator en de assistent-kermiscoördinator stoppen, de gemeente niet meer beschikt over dossierkennis met betrekking tot de redenen voor de afwijzing van kermisexploitanten in het verleden.

3. *Er worden relatief veel staanplaatsen in de voorverpachting vergund en weinig op basis van inschrijving*

Momenteel wordt 75-80% van de staanplaatsen op de kermis bij de voorverpachting vergund op basis van de inschrijving. Deze verhouding kan niet als gebruikelijk worden gezien. Gebruikelijk is dat ongeveer 60% van de staanplaatsen bij de voorverpachting wordt vergund. Door het hoge aandeel verpachtingen onder ondernemers die eerder op de Weerter kermis hebben gestaan kan de kermis wel voldoen aan de beleidsdoelstelling van de samenstelling van de kermis voor wat betreft de beleidsdoelstelling stabiliteit, maar de kermis levert tegelijkertijd ook in op de doelstelling innovatie en variatie en op pachtopbrengsten.

4. *De huidige verpachting van de Weerter kermis is niet kostendekkend.*

De beperkte financiële mogelijkheden bij de kermisexploitanten in het algemeen laat geen sterke toename van de pacht toe. De opbrengsten van de kermis uit de voorverpachting worden benadeeld doordat jaarlijks een te lage prijsindexering wordt doorgevoerd. Bij de kosten van de kermis vallen met name de beveiligingskosten hoog uit. De kosten van elektriciteit en water worden niet meer doorbelast naar de kermisexploitanten. Dit is ongebruikelijk. De trends in de ontwikkeling van de opbrengsten en kosten maakt het aannemelijk dat in de komende jaren opnieuw een financieel tekort zal worden genoteerd. Dit terwijl de gemeente vanuit de Wet markt & overheid gebonden is om er voor te zorgen dat de pacht en andere opbrengsten en ook de kosten zich zo ontwikkelen dat een kostendekkende exploitatie mogelijk wordt. De gemeente heeft in 2022 een verlies van € 2,78 per inwoner op de kermis geleden.

3.2 Aanbevelingen voor de wijziging van de verpachtingsmethodiek

Op grond van de eerdere analyses komt Ecorys tot de volgende aanbevelingen met betrekking tot de centrale vraagstelling

1. In algemene zin kan de huidige verpachtingsmethodiek worden voortgezet.

Daarbij stelt Ecorys de volgende verbeteringen voor met betrekking tot de verpachting.

2. Werk een voorstel uit voor de gedeeltelijke vervanging van het stelsel van door de gemeente vastgestelde maximale ticketprijzen voor diverse attractiecategorieën (waarbij enkele categorieën zijn uitgezonderd) voor een stelsel dat is gebaseerd op de combinatie van (hogere) maximum ticketprijzen voor alle attractiecategorieën met kortingen aan het algemene publiek of aan doelgroepen van het publiek gedurende enkele dagdelen van de kermis.

Er moet niet volledig worden gestopt met het voorschrijven van maximale ticketprijzen. Wij gaan er van uit dat de maximale ticketprijzen in een bepaalde mate verhoogd kunnen worden zonder de betaalbaarheid van de kermis voor een breed publiek werkelijk onder druk komt te staan. Die druk kan weer worden verminderd door meer kortingen af te spreken met de exploitanten. Het lijkt ons een goed idee om in plaats van een maximumbedrag een maximumbereik voor de ticketprijs per attractiecategorie te overwegen, zoals in Uden. Dat maakt het mogelijk om eventueel binnen de attractiecategorieën te variëren met het maximum per attractiecategorie, in overleg met de individuele exploitanten.

3. Streef er naar dat circa 60% van de staanplaatsen bij de voorverpachting wordt vergund en circa 40% van de staanplaatsen op basis van inschrijving.

Door het aandeel voorverpachting te maximeren krijgen meer exploitanten een kans om op de Weerter kermis te staan. Daarnaast zorgt vergroting van het deel van de staanplaatsen dat op basis van inschrijving wordt vergund voor hogere pachttopbrengsten en voor meer innovatie en diversiteit.

4. Laat een commissie de kermiscoördinator adviseren over het concept-ontwerp voor de kermis en de beoordeling van de inschrijvingen

Vanaf een andere zijde van de tafel kan de wereld er anders uitzien. Daarom bevelen wij aan dat de kermiscoördinator het ontwerp voor de opstelling van de komende kermis en de beoordeling van de inschrijvingen tijdig gaat bespreken met een adviescommissie. De samenstelling van die commissie is nader te bepalen. Gedacht kan worden aan bijvoorbeeld kermisexploitanten met een langjarige relatie met de Weerter kermis en aan vertegenwoordigers van de kermisbonden.

5. Professionaliseer het ontwerp voor de opstelling van de kermis op de pleinen

Het ontwerp voor de opstelling van de kermis wordt nu handmatig bijgehouden door de kermiscoördinator en is continue in verandering. Door deze werkwijze is het ontwerp meer een ontwerp op basis van wat ruimtelijk nog past dan een ontwerp dat is gebaseerd op de doelstellingen van de gemeente met de kermis. De totstandkoming van het ontwerp kan professioneler worden aangepakt. Hiermee wordt niet alleen een digitale versie van het ontwerp bedoeld, maar ook als cross-check van de opvatting van de kermis-coördinator bij een bespreking met een adviescommissie. Bespreek met deze commissie ook welke versie van het ontwerp gepubliceerd gaat worden, bij de start van de inschrijving.

6. *Het gebruik van de 2% 'prijsindexering' per jaar bij de voorverpachting moet worden heroverwogen: kan hier taakstellend met de werkelijke prijsinflatie worden gerekend?*

Door bij de voorverpachting de prijsindexering van het pachtgedrag in principe gelijk te stellen aan de ontwikkeling van de nationale consumentenprijsindex wordt aangesloten op het gebruik van de gemeente Weert om bij belastingen, leges en privaatrechtelijke tarieven voor inflatiecorrectie van de door de gemeente bij derden in rekening te brengen belastingen, leges en privaatrechtelijke tarieven uit te gaan van de ontwikkeling van de nationale consumentenprijsindex.¹¹ De meeste gemeenten zijn (net zo als de gemeente Weert) terughoudend bij het doorrekenen van de nationale consumentenprijsindex op de pachtbedragen van de voorverpachting, omdat zij er naar streven dat de pachtbedragen niet zo hoog mogen zijn dat de exploitanten geen normaal inkomen kunnen verdienen.

7. *Overweeg om de kosten van water en elektriciteit weer (gedeeltelijk) door te gaan belasten naar de exploitanten. In geval van extreme, onverwachte stijging van de kosten van water en elektriciteit (een zodanige stijging dat een goede exploitatie van de kermis in gevaar komt) kan gewerkt worden met een tijdelijke korting op de doorbelasting die gelijk is aan de onverwachte procentuele kostenstijging.*

Dit heeft onder meer gevolg voor de verhouding tussen de opbrengsten en kosten van de kermis. In de referentiegemeenten is het gebruikelijk om alle kosten van water en elektriciteit door te belasten naar de exploitanten. Dit heeft amper gevolgen op de werkelijke ticketprijzen. Ook de maximum ticketprijzen kunnen dan omhoog. De gemeente Maashorst heeft tot het laatste besloten in verband met de effecten van corona en de verhoging van de energieprijzen op de exploitatie van de kermis in Uden.

8. *Kom geen symbolisch pachtbedrag van € 1 overeen in het (buitengewone) grootvermaak.*

Werk in plaats van met symbolische pachtbedragen met kortingen op een redelijk minimumbedrag, mede uitgaande van de pachtbedragen die worden geboden voor de andere staanplaatsen voor grootvermaak.

9. *Overweeg een structurele subsidie voor de kermis*

Voor de komende jaren moet verwacht worden dat een tekort op de financiële exploitatie van de kermis structureel van aard zal zijn. De beide kermisbonden voeren aan dat de gemeente andere stedelijke voorzieningen die gericht zijn op evenementen, vermaak, cultuur en sport subsidieert. Er wordt een goed product geleverd: de inwoners zijn zeer tevreden met de kermis. Er bestaat daarom reden om een structurele subsidie voor de kermis te overwegen. Op dit moment wordt elk jaar bekeken hoe een tekort uit de algemene middelen moet worden gedekt. Een structurele subsidie maakt de financiële meerjarenplanning van de gemeente wat overzichtelijker.

Ondergeschikt aan de bovenstaande adviezen worden de volgende aanbevelingen gedaan:

- Zorg er voor dat een ontwerp voor de opstelling van de kermis op de pleinen beschikbaar is voor de exploitanten op het moment dat zij zich inschrijven.
- Schrap de doelstelling 'Dichtbij Duitsland en België' uit de doelstellingen van de gemeente voor de kermis. Deze doelstelling heeft in voor de organisatie van de kermis geen betekenis.
- Ga na of er meerjarige pachtovereenkomsten kunnen worden gesloten, om onnodig werk te voorkomen voor de kermiscoördinator. Sommige exploitanten uit de voorverpachting komen al tientallen jaren.

¹¹ <https://gemeenteraad.weert.nl/documenten/ter-inzage-liggende-stukken-tils/TILS-03-1743-DJ-1596151-over-Financiele-uitgangspunten-begroting-2023-en-meerjarenraming-2024-2026.pdf>

Bijlage 1 Kermisbeleid referentiegemeenten

Om de centrale vraagstelling voor dit onderzoek te kunnen beantwoorden hebben wij de verpachtingsmethodiek in enkele andere gemeenten in Zuid-Nederland met een relatief grote kermis onderzocht. Daarvoor werden de kermissen in Best, Oss, Uden (Maashorst) en Tilburg geselecteerd.

In het overzicht op de volgende pagina's wordt de verpachtingsmethodiek van de Weerter kermis vergeleken met die in de referentiegemeenten. De kermissen in de referentiegemeenten behoren tot de top-10 van kermissen in Nederland.

De Tilburgse kermis is de grootste kermis van Nederland met ongeveer 240 staanplaatsen. De Weerter kermis is met circa 130 staanplaatsen de op één na grootste kermis van Nederland. De kermis van Oss kent relatief wat minder staanplaatsen. Dat compenseert het grotere aantal staanplaatsen van de Tilburgse kermis. Gemiddeld beschikken de kermissen in Weert, Best, Oss, Uden en Tilburg over 120 staanplaatsen.

	Weert	Tilburg	Oss	Uden (Maashorst)	Best
Bezoekersaantal	C250.000-300.000	500.00-600.000	100.000-150.000	200.000	150.000-200.000
Aantal attracties*	Circa 130	Circa 200	Circa 60 (in 2019: 90)	Circa 110	Bijna 100
Periode/maand*	2e helft september	2e helft juli	2e helft augustus	2e helft juli	1e helft juli
Aantal dagen*	6	10	7	10	6
Verpachtingsmethodiek	Gesloten verpachting	Gesloten verpachting	Gesloten inschrijving	Gesloten verhuring	Gesloten verhuring
Bijzondere opmerkingen bij verpachtingsmethodiek	Twee fases: voorverpachting en gesloten inschrijving	Een fase; de verpachting is gericht op het verhogen van de kwaliteit van attracties, de betrokkenheid van en samenwerking tussen de exploitanten en de horeca en moet tot betaalbare ticketprijzen leiden.	De gemeente is niet gehouden om staanplaatsen aan de hoogstbiedende toe te wijzen en kan, als zij dat voor de continuïteit en/of kwaliteit wenselijk of noodzakelijk acht, standplaatsen voorverpachten.	Verhuur staanplaatsen voor één of drie jaar. Voorafgaand onderhands toewijzen is toegestaan mits attractiviteit, bezetting of diversiteit van algemene kermis verhoogt.	
Criteria 1	Stabiliteit	De toegevoegde waarde van de attractie voor de kermis Tilburg		Hoogste huurprijs	Alle inrichtingen die aan de wensen voldoen
Criteria 2	Reputatie	Ticketprijs		Diversiteit	Lagere prijzen (toegangs-, deelname- of verkoopprijzen)
Criteria 3	Uitstraling van de attractie	Geboden pachtbedrag		Lagere toegangs- en verkoopprijzen	

	Weert	Tilburg	Oss	Uden (Maashorst)	Best
Criteria 4	Klantvriendelijkheid	Gastvrijheid		Attractiviteit Onderhoud attractie	
Criteria 5	Innovatie en variatie	Uitstraling van de attractie		Ruimtelijke inpassing	
Criteria 6	Geboden pachtbedrag	Door exploitant te initiëren samenwerkingsverbanden met andere stakeholders		Beeldbepalende waarde van de attractie	
Criteria 7		Medewerking aan de educatiemiddagen			
Criteria 8		Geboden pachtbedrag			
Overige criteria	Daarnaast voor gesloten inschrijving additioneel: Concurrentieverhouding Balans per plein	Verpachting voor consumptie- zaken is voor 2 jaar Voor nostalgische kermis extra criteria: uitstraling/aankleding exploitatie/muziekgenre maximale ticketprijs (€ 1,50)			
Doelstellingen gemeente kermis	-Samenstelling kermis -Familiekermis -Dichtbij Duitsland en België -Hoge waardering -Marktconforme pachten -Haalbare Ticketprijzen	Speerpunten volgens Visie Tilburgse kermis 2021-2024: -Festivalisering -Inclusiviteit -Duurzaamheid -Binnenstad betrekken	De doelstellingen voor de binnenstad gelden voor de kermis: een gevarieerd en levendig aanbod		

Postbus 4175
3006 AD Rotterdam
Nederland

Watermanweg 44
3067 GG Rotterdam
Nederland

T 010 453 88 00
F 010 453 07 68
E netherlands@ecorys.com

K.v.K. nr. 24316726

W www.ecorys.nl